

Middelburg - Kasteelstraat 5A

maart 2017

J. VAN NUFFEL, R. DE BRANT & J. HOORNE

DL&H-Archeologienota

Colofon

Project
Middelburg-Kasteelstraat 5A

Archeologienota met beperkte samenstelling

Opdrachtgever:
Dellaert-Cauwels
Heirweg 10C1
9990 Maldegem

Erkend Archeoloog:
De Logi & Hoorne bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00052
Canadezenlaan 1A
9991 Adegem
BTW BE 0845.028.465 RPR Gent
www.dl-h.be

Auteurs:
Jana Van Nuffel
Raph De Brant
Johan Hoorne
DL&H Archeologienota

© 2017 – De Logi & Hoorne bvba

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bvba

Inhoud

DEEL 1: PRIVACYFICHE

DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

5

Abstract

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

5

1. Beschrijvend gedeelte

5

1.1. Administratieve gegevens

5

1.2. Onderzoekskader

5

1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen

5

1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota

6

1.3. Onderzoeksopdracht

6

1.3.1. Vraagstelling

6

2. Assessmentrapport

8

2.1. Methoden, technieken en criteria

8

2.2. Conservatie-assessment

8

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

8

2.3.1. Landschappelijke ligging

8

2.3.2. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

9

2.3.3. Synthese

10

HOOFDSTUK 2: BIBLIOGRAFIE EN BIJLAGEN	11
1. Bibliografie	11
2. Lijst van plannen en kaarten	14

DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

Abstract

De initiatiefnemer plant op een oppervlakte van 339m² langs de Kasteelstraat in Middelburg (Maldegem) de bouw van een eengezinswoning met bijhorende nutsvoorzieningen. De geplande ontwikkeling van het terrein kan de verstoren en vernietigen van het bodemarchief met zich mee brengen. Het projectgebied bevindt zich in een beschermde archeologische site. Gezien het projectgebied in het verleden al volledig archeologisch onderzocht is, is er geen sprake meer van het genereren van enige kenniswinst. Bijgevolg wordt geen verder onderzoek geadviseerd.

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode bureauonderzoek:	2017A316
Nummer van het wettelijk depot:	Niet van toepassing
Erkende archeoloog:	De Logi & Hoorne bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00052
Locatie projectgebied:	Projectgebied in Maldegem (Oost-Vlaanderen), deelgemeente Middelburg langs de Kasteelstraat 5A
Bounding box (Lambert72):	punt 1: min. X: 83329,8; max. Y: 216513,01 punt 2: max. X: 83368,1 min. Y: 216475,32
Kadaster:	Maldegem, Afdeling 4 Middelburg, Sectie B: 323T2
Oppervlakte perceel:	855m ²
Oppervlakte projectgebied:	339m ²
Termijn bureauonderzoek:	20 maart t.e.m. 30 maart 2017
Betrokken actoren en specialisten:	Jana Van Nuffel – Erkend archeoloog, veldwerkleider Raph De Brant - Erkend archeoloog, assistent-aardkundige Johan Hoorne – Zaakvoerder erkend archeoloog, redacteur
Wetenschappelijke advisering:	Wim De Clercq (UGent)
Kadasterkaart:	Figuur 1

1.2. Onderzoekskader

1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen

De initiatiefnemer wenst 339m² van een terrein van 855m² aan de Kasteelstraat in Middelburg (Maldegem) te ontwikkelen. Het betreft kadastraal een deel van perceel 323T2 van afdeling 4, sectie B in Maldegem. De initiatiefnemer plant de bouw van een eengezinswoning over een oppervlakte van 75m² met bijkomende waterdoorlatende verharding van 53,9m² en bijhorende nutsvoorzieningen. Het woonhuis wordt klassiek gefundeerd. De nutsvoorzieningen bestaan voornamelijk uit de aanleg van een regen- en infiltratieput en een septische put met de bijhorende aan- en afvoerleidingen. De bodemingreep die gepaard gaat met de plaatsing van de regenput en infiltratiekratten met respectievelijk een inhoud van 5000l en een gemiddelde diameter van 3m en een inhoud van 500l met afmetingen van 1,8m op 0,6m, en de septische put met een inhoud van 5000l en een gemiddelde diameter van 2m met bijhorende nutsleidingen zal mits een buffer voor de uitgraving van de putten, het potentieel aanwezig bodemarchief verstoren over een extra oppervlakte van 20m², hoewel deze aanleg wel zal gebeuren binnen de zone met waterdoorlatende verharding. Alle geplande werken in het kader van deze ontwikkeling impliceren bijgevolg een reële bedreiging van het bodemarchief over een maximale oppervlakte van 150m².

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (© AGIV)

1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota

De initiatiefnemers wensen een terrein van 339m² groot op een perceel van 855m² aan de Kasteelstraat te Middelburg te ontwikkelen. Hiervoor dienen zij een stedenbouwkundige vergunning aan te vragen. Hiervoor dienen zij een stedenbouwkundige vergunning aan te vragen. Het plangebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is en in een beschermde archeologische site waardoor volgens artikel 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 bij de vergunningsaanvraag een bekrachtigde archeologienota moet gevoegd worden. Deze archeologienota is het resultaat van een volledig afgerond archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek.

1.3. Onderzoeksopdracht

1.3.1. Vraagstelling

Dit bureauonderzoek heeft als doel het archeologisch potentieel van het projectgebied van 339m² groot langs de Kasteelstraat te Middelburg (Maldegem) door middel van schriftelijke en cartografische bronnen in te schatten. Op basis van deze bronnen moet afgewogen kunnen worden of verdere maatregelen in het kader van het archeologisch vooronderzoek nodig zijn, en welke deze zijn. Uiteindelijk moet dit bijdragen aan de finale afweging of voor een (deel van) het projectgebied al dan niet verdergezet onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving noodzakelijk is, en of er mogelijkheden tot behoud in situ bestaan, en wat hiervoor de voorwaarden en vereisten zijn. Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Is er met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig op het onderzochte terrein?
- Hebben de geplande werken met aantoonbare zekerheid geen verstorend effect op het potentieel aanwezig archeologisch erfgoed?
- Leidt het archeologisch onderzoek op het betrokken terrein nooit tot enige vorm van kenniswinst?

Figuur 4: Ontwerpplan (© Boerjan Werner bvba)

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het bureauonderzoek: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

Alle aangemaakte gegevens — dit omvat deze archeologienota, de foto's, de figuren, de lijsten, de plannen kaarten en lagen in GIS — worden digitaal bewaard op minstens twee individuele dragers zodat ze bij vernietiging van één drager niet verloren zijn.

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

2.3.1. Landschappelijke ligging

Het projectgebied bevindt zich op het oostelijk deel van perceel 323T2 van afdeling 4, sectie B in Maldegem. Dit perceel is NO-ZW en gelegen ten noorden van de Kasteelstraat, ter hoogte van huisnummer 5A in buitenstedelijk gebied, zo'n 180m ten zuidwesten van de huidige dorpskern van Middelburg. Het perceel beslaat een totale oppervlakte van 855m², terwijl het projectgebied zo'n 339m² in beslag neemt. Binnen het plangebied bevinden er zich geen beken of waterlopen.

Figuur 3: Luchtfotografische opname tijdens het archeologisch onderzoek met aanduiding van het projectgebied (© Wim De Clercq)

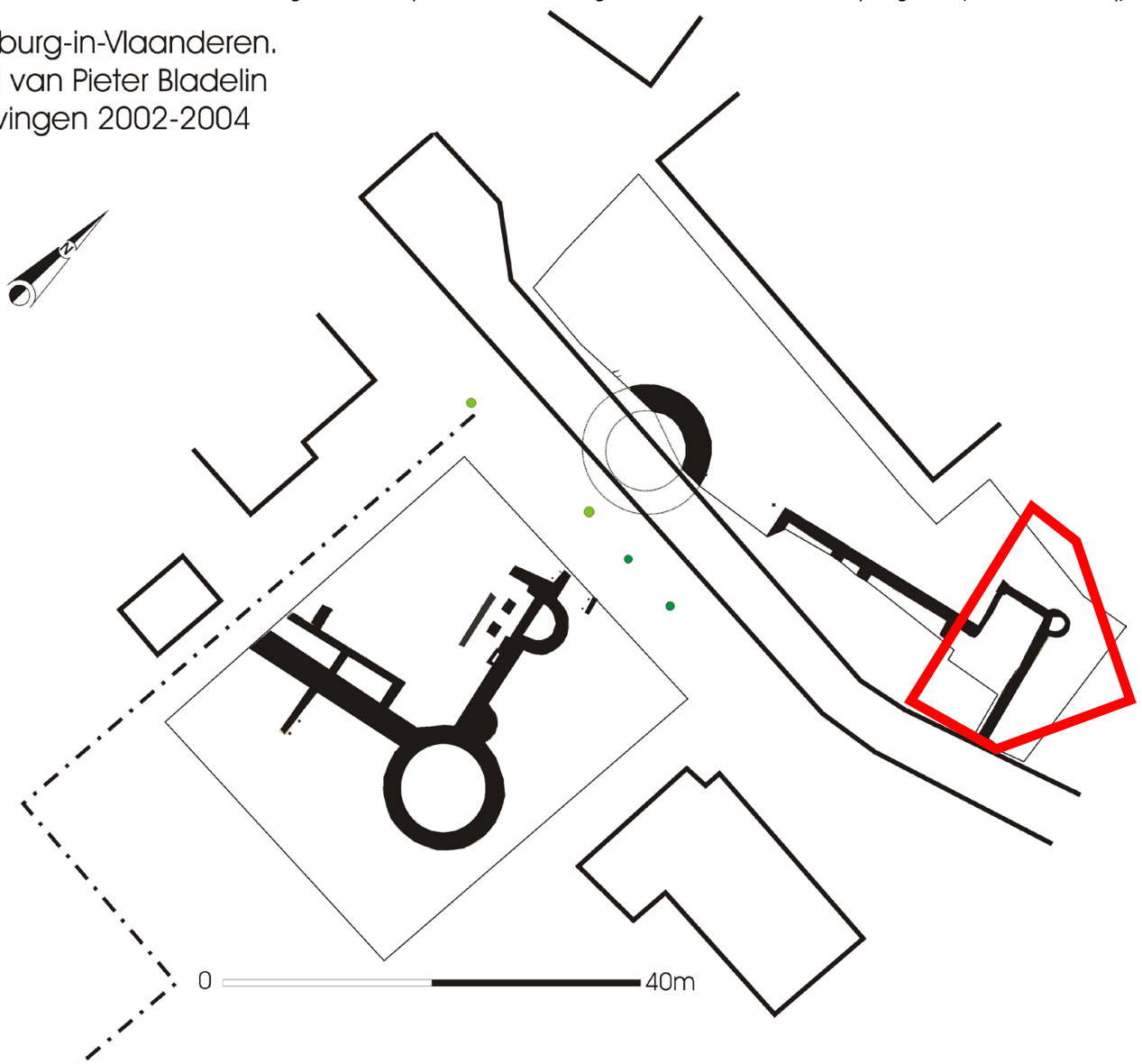

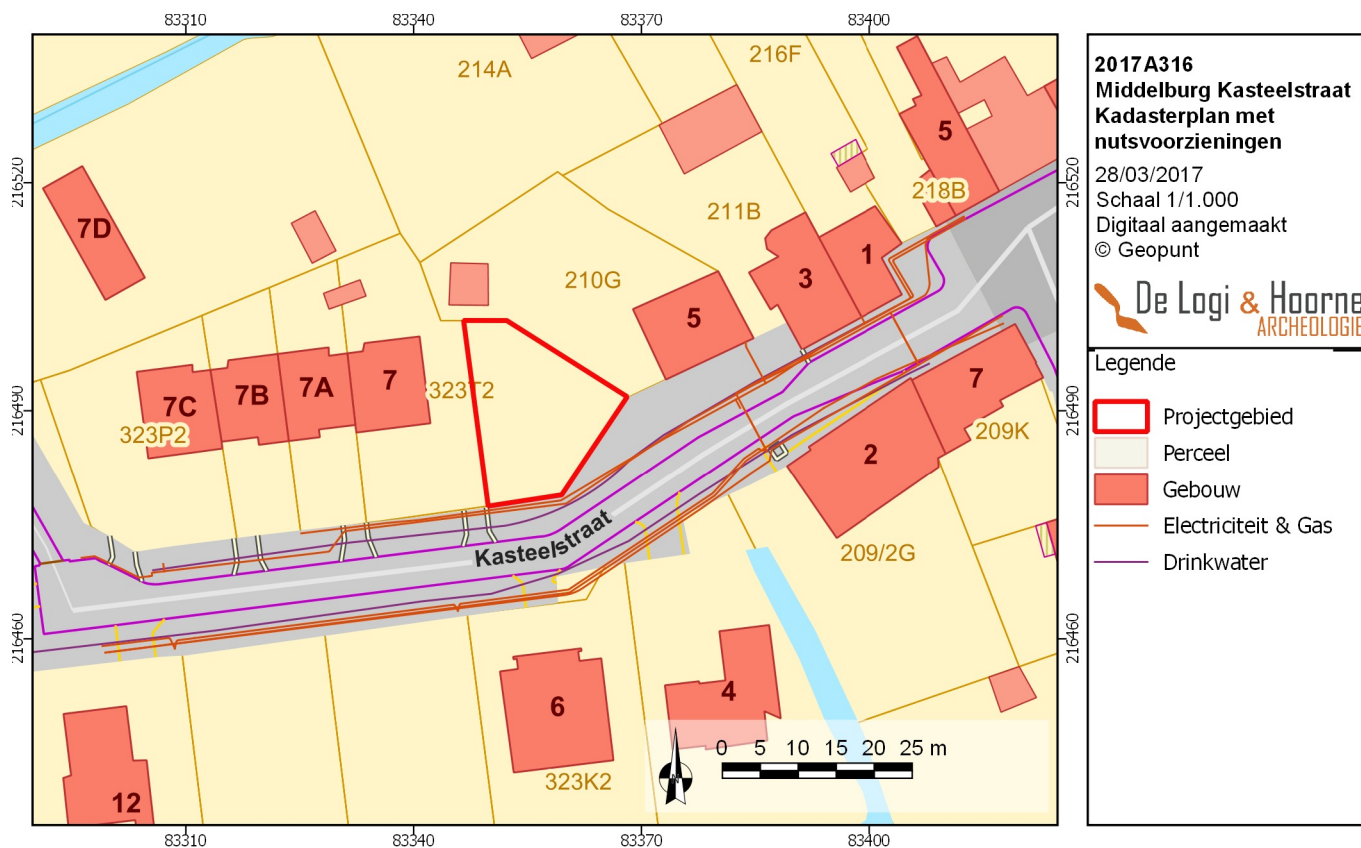
2.3.2. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Tijdens een archeologisch onderzoek als samenwerking van de Universiteit Gent, het toenmalige Vlaams Instituut voor Onroerend erfgoed en de provincie Oost-Vlaanderen werd het projectgebied in 2004 integraal onderzocht. Tijdens deze opgravingscampagne werd de noordelijke omheiningmuur van het neerhof van een 15de-eeuws kasteel over een lengte van 20,74m aangetroffen. Deze bakstenen muur was onder de waterlijn bekleed met waterafstotende witsteen uit Gobertange. Binnen het projectgebied situeerde zich aan het oostelijke einde van deze omheiningmuur een rechthoekige vleugel met op de noordoostelijke hoek $\frac{3}{4}$ van een ronde hoektoren. In de noordelijke hoek van dit torentje werd een latrine of storkoker aangetroffen. Daarnaast werd de noordelijke gracht van het kasteeldomein onderzocht. Een puinlaag van 0,7m dik bestond voornamelijk uit een pakket van aardewerk, glas, botmateriaal en metalen voorwerpen uit de late 16de- vroege 17de eeuw. Rond de toren werd bovendien een grote concentratie leisteen vastgesteld (DE CLERCQ *et al.* 2005: 94). In de zuidoostelijke hoek van het perceel werd een kleine bufferzone niet onderzocht door de aanwezigheid van gas- water- en elektriciteitsleidingen, die nog steeds aanwezig zijn.

Figuur 3: Grondplan van de archeologische muurresten binnen het plangebied (© Wim De Clercq)

Middelburg-in-Vlaanderen.
Kasteel van Pieter Bladelin
Opgravingen 2002-2004

Figuur 5: Aanwezige nutsvoorzieningen langs het plangebied (© Geopunt)

2.3.3. Synthese

Gezien het projectgebied in het verleden reeds onderzocht werd en er bijgevolg bij een eventueel vervolgonderzoek geen enkele vorm van kenniswinst kan geboekt worden, kon een archeologienota met beperkte samenstelling worden opgemaakt.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?

De initiatiefnemer wenst 339m² van een terrein van 855m² aan de Kasteelstraat in Middelburg (Maldegem) te ontwikkelen. De bouw van een eengezinswoning met bijhorende nutsvoorzieningen impliceert een reële bedreiging van het bodemarchief over een maximale oppervlakte van 150m².

- Is er met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig op het onderzochte terrein?

Nee. Er zijn nog muurrestanten van het voormalig kasteeldomein binnen het projectgebied bewaard. Deze archeologische resten werden onderzocht in 2004.

- Leidt het archeologisch onderzoek op het betrokken terrein nooit tot enige vorm van kenniswinst?

Gezien het projectgebied integraal onderzocht werd in het verleden, op een kleine bufferzone na door de aanwezigheid van verschillende nutsvoorzieningen, kan verder onderzoek geen kenniswinst meer genereren.

- Hebben de geplande werken met aantoonbare zekerheid geen verstorend effect op het potentieel aanwezig archeologisch erfgoed?

Nee. (Zie 1.2. Randvoorwaarden in deel 3 van het Programma Van Maatregelen).

HOOFDSTUK 2: BIBLIOGRAFIE EN BIJLAGEN

1. Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Historische stadskern van Middelburg, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140024> (geraadpleegd op 21 maart 2017).

ATLAS DES VILLES DE LA BELGIQUE AU XVIIE SIÈCLE, *Jacob Van Deventer*, Nationaal Geografisch Instituut, facsimile uitgegeven in 1884-1924.

BRAECKEVELT J. 2012: *Pieter Bladelin, de Rijsele Rekenkamer en de stichting van Middelburg-in-Vlaanderen (ca. 1444-1472): de ambities van een opgeklommen hofambtenaar versus de bescherming van het vorstelijke domein*. Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, Brussel.

BUGE J. 1904: De Dinantsche Koperslagers en hun verblijf te Middelburg-in-Vlaanderen, *Kunst, Tijdschrift voor Kunst en Letteren* VIII, 77-81.

CAUCHIES J.M. 1995: Deux grands commis bâtisseurs de villes dans les Pays-Bas Bourguignons: Jean de Lannoy et Pierre Bladelin (vers 1450/60). In: *"De Jacques Coeur à Renault." Gestionnaires et Organisations*. Collection Histoire, Gestion, Organisations, (Toulouse), 58.

DE CLERCQ W., CALUWE D., COOREMANS B., DE BUYSER F., DE GROOTE K., DEFORCE K., ERVYNCK A., LENTACKER A., MORTIER S., PYPE P., VANDENBERGHE S., VAN NEER W. & WOUTERS H. 2007 : Living in times of war : waste of c. 1600 from two garderobe chutes from the Castle of Middelburg-in-Flanders (Belgium), *Post-Medieval Archaeology* 41 (1), 1-63.

DE CLERCQ W., DUMOULYN J. & HAEMERS J. 2007: Vivre Noblement. The material and immaterial construction of Elite-Identity in Late-Medieval Flanders, *Journal for Interdisciplinary History* 38, 1-31.

DE CLERCQ W., HERREMANS D., POULAIN M., DE REU, J., TRACHET J. & VAN THIENEN V. 2014: Archeologisch onderzoek in Middelburg-in-Vlaanderen: een bilan van twee jaar preventief archeologisch onderzoek (2012-2013), *Archaeologia Mediaevalis* 37, 39-44.

DE CLERCQ W., MORTIER S. & MARTENS M. 2003: Middelburg in Vlaanderen. Vergeten Stad van Pieter Bladelin. In: *Monumentenzorg & Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, 135-144.

DE CLERCQ W. & MORTIER S., 2004: Het kasteel van Pieter Bladelin te Middelburg (Maldegem, O-Vl.): van statussymbool tot militair steunpunt. Resultaten en eerste synthese na afronding van het veldonderzoek, *Archaeologia Mediaevalis* 27, 9-12.

DE CLERCQ W., POULAIN M., DE REU, J. & HERREMANS D. 2015: Archeologisch onderzoek op het Pieter Bladelinplein te Middelburg (OVL), *Archaeologia Mediaevalis* 38, 86-89.

DE CLERCQ W., PYPE P. & MORTIER S. 2004 : Archeologisch onderzoek in Middelburg-in-Vlaanderen. Drie jaar opgravingen op het opper- en neerhof van het kasteel van Pieter Bladelin, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* X, 272-294.

DE SMET J.J. 1866: Le chevalier Bladelin, surnommé Leestmakere, et la ville de Middelbourg en Flandre, *Bulletin de l'Académie Royale de Belgique*, 2e série, XXII (1866), 424-436

DE SMET J.J. 1868: *Bladelin (le chevalier Pierre)*, Biographie Nationale II, Brussel, 445-447.

HAEMERS J. 2005: Middelburg na Pieter Bladelin. De juridische en militaire strijd tussen vorst, stad en adel om sociale erkenning en politieke macht (1472-1492), *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis* CXLII, 215-265.

MARTENS M. 1993: Voornaam bezoek te Middelburg. De kermisweek van 1470. *Heemkundige Bijdragen uit het Meetjesland*, VII (1993), 97-104.

MARTENS M. 1994: *Pieter Bladelin ca. 1410-1472 en Middelburg-in-Vlaanderen 1444-1994. Een biografie van Pieter Bladelin, stichter van Middelburg in Vlaanderen, gevolgd door bijdragen over de Bladelintriptiek, de verheffing in de ridderstand en het graf van Bladelin*, Catalogus bij de tentoonstelling 550 jaar Middelburg in de parochiekerk van Sint-Petrus en Sint-Paulus te Middelburg van 3 tot 31 juli 1994, Middelburg.

MARTENS M. 1997: Het kasteel van Middelburg, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* III (1997), 179-189.

MARTENS M. 1999: Nieuwe biografische gegevens over Pieter Bladelin, de stichter van Middelburg, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem*, V 1999, 244-250.

MARTENS M. 2004a: Aanvullingen bij de biografie van Pieter Bladelin, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* 10, 81-104.

MARTENS M. 2004b: Middelburg tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). I. Middelburg en de Reformatie (1564-1554), *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* 10, 297-328.

MARTENS M. 2005: Middelburg in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). II. Aan de rand van het frontgebied 1584-1604, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* 11, 275-314.

MARTENS M. 2007: Middelburg tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). III. Verstrekt, verheven 1605-1621, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* 13, 296-355.

MARTENS M. 2008: Middelburg tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). IV. Neutraal *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* 14, 255-314.

MORTIER S. & DE CLERCQ W. 2003: Noodopgravingen op de kasteelsite van Middelburg (gem. Maldegem), fase 2001. Een monument van de Bourgondische topadel onder de sloophamer (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 26, 48-50.

NOTTEBOOM H. 1987: Versterkingswerken te Middelburg, *Heemkundige bijdragen uit het Meetjesland* 1 (4), 173-177.

PARAVICINI W. 1972: Zur Biographie von Guillaume Hugonet, Kanzler Herzog Karls des Kühnen. In: *Festschrift für Hermann Heimpel II*, Göttingen, 443-481.

POULAIN M., DE GROOTE K. & DE CLERCQ W. 2014: Pots from troublesome times. Ceramics used in Middelburg-in-Flanders, Belgium, during the Eighty Years' War, *Medieval Ceramics* 34, 1-18.

PYPE P. 2007: Enkele archeologische en bouwfysische nota's naar aanleiding van de restauratie-renovatie van een pand in de Kloosterstraat in Middelburg, *Jaarboek van de heemkundige kring Het Ambacht Maldegem* 13, 214-219.

PYPE P. & DE CLERCQ W. 2006: Archeologisch onderzoek op het Bladelinplein in Middelburg-in-Vlaanderen (gem. Maldegem) (O. - VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 29, 93- 96.

TYS D., BUYLE E., VERDURMEN I. & CANTERS F. 2010: *Vectorisering en karakterisering van nederzettingskernen op basis van het zgn. 'gereduceerd kadaster'*, Skar-rapport 5, Brussel.

VAN VOOREN G.A.C. 1987: 'Middelburg-in-Vlaanderen tijdens de Woelige jaren 1578-1583', in: BAUWENS (red.) *Opstand en verval. Aspecten van het dagelijks leven tijdens de laatste decennia van de 16de eeuw*, Brugge, 187-223.

VERSCHELDE K. 1867: *Geschiedenis van Middelburg in Vlaenderen*, Brugge.

Geraadpleegde websites:

<https://cai.onroenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 24/03/2017)

(De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.)

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 24/03/2017)

<https://geo.onroenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 24/03/2017)

<http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 24/03/2017)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 24/03/2017)

<http://www.ngi.be/NL/NL1-1.shtm> (geraadpleegd op 24/03/2017)

2. Lijst van plannen en kaarten

Plannen- en kaartenlijst Projectcode 2017A316					
	Type plan	Onderwerp plan	Aanmaakschaal	Aanmaakwijze	Datum
1	Kadasterkaart	Kadasterplan	1:1	digitaal	30/03/2017
2	Ontwerpplan	Geplande werken	1:1	digitaal	30/03/2017
3	Orthofoto	Archeologische resten	1:1	digitaal	30/03/2017
4	Opgravingsplan	Grondplan archeologisch vlak	1:1	digitaal	30/03/2017
5	GRB	Nutsvoorzieningen	1:1	digitaal	30/03/2017